

7 april 2008, Hengelo

Thuiszorg en de situatie van ouderen

Prof. dr. G.P.A. Braam

em. hoogleraar sociologie en onderzoeksmethoden Universiteit Twente
(mede redacteur Tijdschrift voor Gerontologie en Geriatrie) www.prof-geert-braam.nl

Thuiszorg

Thuiszorg is zorgen voor een **thuis**. Laten we dat even tot ons doordringen: Wat betekent een “thuis”? En verplaatsen we ons in het volgende:

Op dit ogenblik, nu, zijn er in ons land tienduizenden mensen die ziek en met pijn thuis op bed liggen.

Horen we misschien iets? Worden we misschien geroepen om even op die slaapkamer te komen en te luisteren? Want die zieke vraagt iets: Bijvoorbeeld: Het licht is zo fel, mag het gordijn even dicht? En kun je even mijn dekens recht leggen? Maar vooral: Wil je even naar me luisteren, want ik heb zo'n pijn en **ik voel me zo alleen**.

Het lijkt een smartlap, het zij zo; want dit is geen verzinsel en dit tafereel speelt zich dagelijks bij tienduizenden mensen af. Of niet? want er moeten **daarvoor wel mensen beschikbaar zijn die daarvoor tijd en aandacht hebben**.

Het gaat om een type zorg dat vaak over het hoofd wordt gezien. Dat wordt ook wel **sociaal-emotionele** zorg genoemd. Het gaat om **menselijke warmte om geborgenheid**. Dat is wat anders dan koken, poetsen stofzuigen en ramen zemen (dat heet instrumentele zorg)

Die emotionele zorg kost wel tijd en aandacht. *Zorg in zijn volle betekenis* is dus veel meer dan alleen het huis schoon houden. Het is nogmaals zorgen voor een thuis, zeker voor de vele vele alleenstaanden. Op dit punt lijkt de overheid blind. Ik zeg dit niet omdat het me op dit moment goed uitkomt, want ik heb dit soort inzichten 25 jaar geleden ook al gepubliceerd. En voor de WMO werd ingevoerd kreeg ik ruzie met mevrouw Verbeet die daar voorstander van was en een lyrische lezing hierover hield. Maar alles wordt met de overgang naar de WMO pijnlijk duidelijk.

Wet maatschappelijke ondersteuning

Enkele punten

- Thuiszorg is ontstaan bij de opkomst van de verzorgingsstaat (reden is oa. de verkleining van families)
- Doel WMO oa participatie burgers; Haalbaarheid *Grote vraagtekens????*
- Thuiszorg nu via indicatie bij gemeenten???
- Vrije aanbesteding (hoe zit dat met kwaliteit ??)
- Accent op mantelzorg (vaak overbelast)

Wat is de doelgroep

Ik probeer nu kort te verhelderen dat deze problemen zeer veel mensen betreffen. Dat zijn chronische zieken van alle leeftijden en ouderen:

- Er zijn **een miljoen mensen met matige tot ernstige lichamelijke beperkingen**
- **daarvan zijn er 400.000 met ernstige beperkingen**
- **de helft is 65 pluser en driekwart is lager opgeleid**

Voor velen is er probleem van toegankelijkheid en bureaucratie (zouden wel hulp kunnen gebruiken (cijfers van het Sociaal en Cultureel Planbureau)

Aan de hand van ouderen lichten we dit verder toe

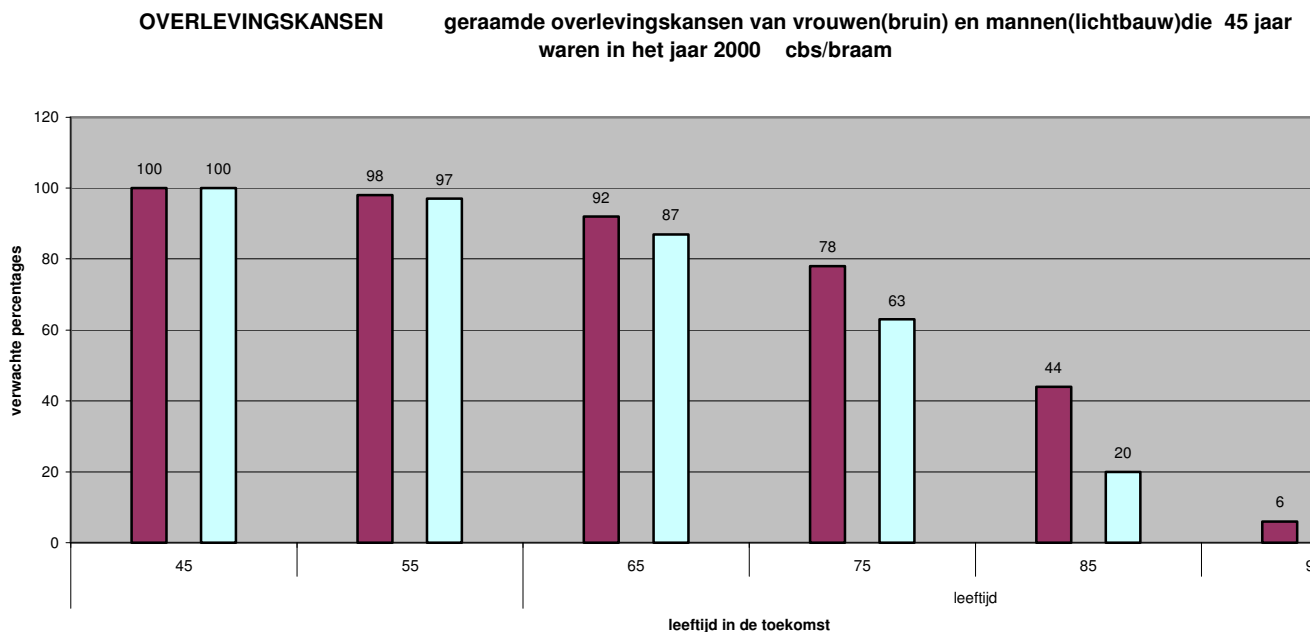
Ouderen: Beeld en werkelijkheid, sterfte, 'verweduwing', (lage) inkomens

a. Sterfte en gezondheid

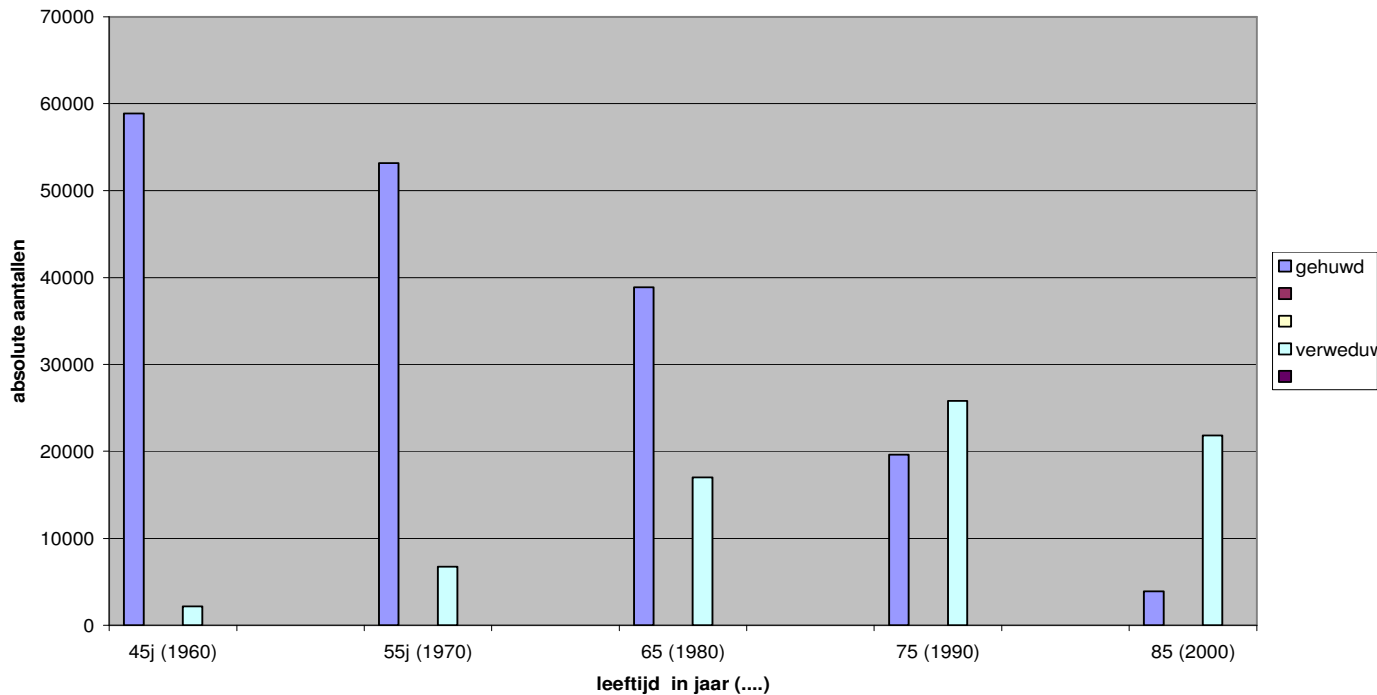
Eenzijdige beeldvorming : Zwitserleven-gevoel: golfende, reizende en zeilende ouderen. Er zijn van die mensen, maar er is de ernstige keerzijde.

De feiten:

- per jaar sterven ongeveer 110.000 ouderen, dit zijn per week 2.500 ouderen die vechten met de dood en dat gevecht onherroepelijk verliezen
- illustratie 1 : 14 van de 100 mannen halen de 65jarige leeftijd niet
- illustratie 2: van de 65 jarige mannen is 28%, dus meer dan een kwart, na 10 jaar gestorven. Bij vrouwen ligt dit percentage iets lager.(zie de eerste grafiek)
- een ander punt is de '**verweduwing**': Van de duurzame relaties van mensen rond de 60 jaar is twintig jaar later nog maar een kwart over (eenzaamheid) (zie de tweede grafiek, daarin zijn de vrouwen gevolgd vanaf hun 45^e levensjaar ; we zien hoe er vanaf het 55^e jaar *veel minder huwelijken zijn en veel veel meer weduwen*)
Van de 65 plussers is 800.000 alleenstaand , waarvan ong 600.00 vrouwen
- ruwweg 60% van de mensen haalt de 80 jaar niet
- er zijn vele honderdduizenden ouderen met ernstige handicaps of chronische ziekte

Cohort vrouwen geb jaar 1915 Verloop gehuwden (blauw) en verweduwen (groen) vanaf 45 jaar (CBS/Braam)

b. Verhoging van de AOW leeftijd van 65 jaar tot 65 en zelfs 70??

- . reeds thans haalt 14 van de 100 mannen de 65 jaar niet
- . hebben dus voor niets premie betaald
- . tussen 65 en 70 jaar sterven nog eens 12 van de 100 mannen
- . voor **lager inkomens zijn deze aantallen veel ongunstiger**

c Inkomens.

Hierover bestaan een groot aantal fabels.

Fabel 1: Er is geen armoede meer onder ouderen.

Maar feiten zijn anders: 90.000 alleenstaanden **onder armoedegrens** (dwz alléén AOW of minder) (vooral vrouwen) (gegevens 2003)

Fabel 2: Velen hebben pensioen.

Feit 200.000 alleenstaanden hebben niet meer dan 250 Euro per maand aanvullend inkomen (vooral klein pensioen).

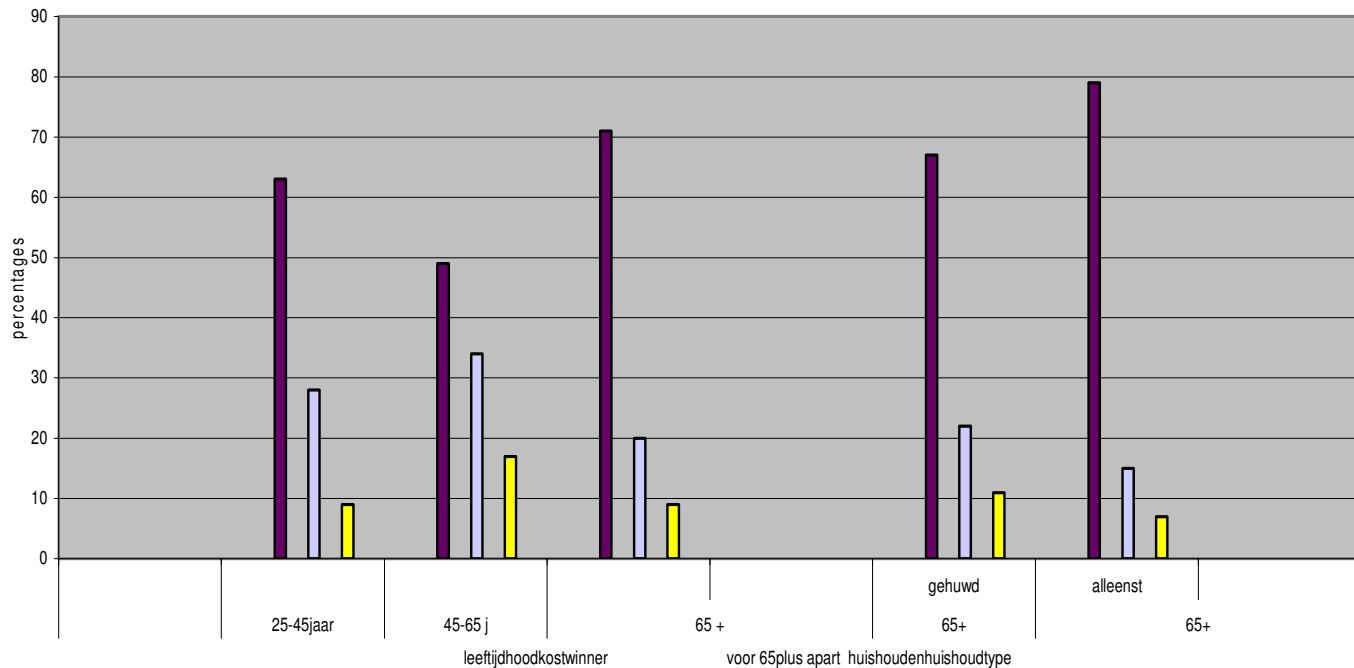
Met 100.000 gehuwden er bij: **bijna 400.000 ouderen** zitten op of dicht bij de armoedegrens

Fabel 3. Er zijn veel rijke ouderen. (zie de figuur)

Dat is faliekant onjuist!

Er zijn bij ouderen *veel meer lagere* inkomens (paarse balken) en *veel en veel minder* hogere (gele balken) in vergelijking tot lagere leeftijdscategorieën. Dit vooral bij alleenstaanden (het meest rechtse blok: voor het merendeel vrouwen)

GESTANDAARDISEERDE INKOMENS NAAR LEEFTIJD (voor 65plus ook naar huishoudtype) 2003, cbs/braam
percentage <20.000e (bruin), 20-30 (blauw), >30 (geel)

De tegenstrijdigheid in bestuur en politiek

Een zeer beperkt aantal mensen in het bankwezen ontwricht het hele geldsysteem. Een enkeling presteert het zelfs om enkele miljarden op zijn eentje te laten verdwijnen. De overheden hebben het nu pas over verbetering van het toezicht. Over democratie op dit terrein heeft bijna niemand het, maar toch gaat het wel over het spaargeld van U en ons allemaal. Een zeer voorzichtige overheid dus of een bange overheid. Maar dat geldt niet op het terrein van zorg. Daar is de overheid wel zo stoer om talloze kwetsbare en weerloze mensen te treffen die dringend zorg behoeven. Beide zaken samen roepen een beeld op van een uitermate dubieuze heldhaftigheid. Natuurlijk zullen de meeste politici tegenwerpen, dat ik het te eenvoudig stel. Maar de tegenstrijdigheid blijft en wel ten koste van de zwakkeren. Beste toehoorders: Ik hoop dat U met mij over deze gigantische tegenstrijdigheid verontrust bent. En vooral dat U met mij blijft nadenken over

ZORGEN VOOR EEN THUIS

Ik dank U voor Uw aandacht.